

JAK POZNAT (A TEDY I VYBRAT) DOBŘÉ DIVADLO PRO DĚTI?

DIVADLO
zimník '17
PRO DĚTI

Každý z nás jistě věří, že ví, CO JE DOBRÉ DIVADLO a co ne. Ale víme to opravdu?

Umění má člověka otevírat a povznášet, ne otupovat a chlácholit bezmyšlenkovitou, duchaprázdnou zábavou. Má rozšiřovat estetické, mravní, citové i myšlenkové (necht' je mi prominut ten vznešený výraz) duchovní obzory. Všichni toužíme po katarzi - stavu, kdy nahlížíme svět jakoby shůry, očistění, vyrovnání a naplnění nedefinovatelným poznáním. Má kultivovat, ale i osvobozovat, osvěžovat, uvolňovat; všichni se rádi zasmějeme - ale někdy je to uvolnění jen chvilkové a jindy i cosi zůstává.

JAKÉ DIVADLO JE VŠAK DOBRÉ PRO DĚTI?

Před závorku musím vytknout to nejdůležitější, čím se děti a divadlo pro ně liší od dospělých. Děti potřebují a touží **poznávat řád**, především mravní řád světa, naučit se orientovat v tom, co je co, co je dobré, co je zlé, jak se to pozná a co z toho plyne. (Nemluvím samozřejmě o nějakém zasmušilém zdvihání prstíků, příkazech, zákazech, napomínání a poučování; mluvím o vlastním poznávání prožitkem z obrazu, o cestě ke katarzi.) Umění by nemělo děti znejistovat, ale naopak jim pomáhat ve světě se vyznat. Děti potřebují nejdřív řád poznat, vtisknout si, co je co, co je dobro, co zlo. Relativita jim nepřináší nezkrleslou pravdu o rozporném světě, jak si snad představujeme, nýbrž chaos. Potkávají parodie a pohádky „naruby“ dřív, než znají a mají zažito, co se paroduje a co se obrací: ten tisíciletý řád, který platí i dnes, že zlo je zlo a dobro je dobro, a kdo zlo činí, je prostě zlý a naopak; žádné „on ten čaroděj neměl hezké dětství“ nebo „ale akvarijní rybičky krmí pravidelně“. A netýká se to zdaleka jen těch čtyř či pětiletých. Všechny děti - i ty čtrnácti či patnáctileté, o kterých se už jako o dětech zdráháme mluvit - jsou předčasně a soustavně vystavovány nejistotám relativismu dřív, než dospěly k základům, na nichž by pak mohly stavět - třeba i tím, že se budou tázat, zda jsou ony jistoty tak jisté a pevné.

A potřebují také **optimistické vyznění** - víru, že dobro zvítězí, ať si skeptici či pesimisté myslí, co chtějí. Umění by mělo pomáhat osvobozovat děti od nejistot, tísně a (světe, div se) nočních můr. Nenechme se mýlit představou šťastného dětství. To je spíš naše dospělácká nostalgie po časech zdánlivě bezstarostných. Je totiž známo, že děti následkem svých nejistot a postavení trpí nočními můrami víc než dospělí.

A ještě jednu důležitou věc by mělo divadlo nabízet: **autentické setkání** s živým člověkem-hercem, opravdově přítomným teď a tady, v čase i prostoru, člověkem, který mě bere vážně, a jenž za to, co sděluje, ručí svou osobností, kterou divák buď pohrdne a odmítne, nebo vpustí do svého nejintimnějšího světa, ba do duše. Děti to dnes potřebují víc než kdo jiný a víc než kdy jindy, neboť skutečných setkání a opravdové komunikace se jim v běhu zformalizovaného, neosobního a uspěchaného života dostává pramálo.

Dobré divadlo pro děti je takové, které je pro ně srozumitelné, poutavé, zajímavé a zábavné - protože u jiného (na rozdíl od vychovaných dospělých) prostě nevydrží. Ale zároveň takové, které jim něco dává, posouvá je, rozvíjí a kultivuje esteticky, citově, mravně i myšlenkově, neboli má jisté cíle pedagogické - jakkoli pedagogika a jiné „inženýrské“ „násilí“ není v době všeobecného populistického vyhovávání zrovna v módě. Jako nedáváme dětem jen sladkosti, ač je chtějí, neměli bychom jim také dávat jen prázdnou zábavu, ale to, co potřebují pro svůj zdravý růst a rozvoj duchovní.

Na prvním místě by tedy měla být znalost, pro koho vybíráme: **věk**, složení, zkušenosti, nátura, zaměření, zájmy, záliby dětí, pro které inscenaci vybíráme. Intuice je dobrá věc, ale neškodí vědět aspoň něco o vývojové psychologii dítěte. V komerčním zájmu pořadatelů (a mnohdy i inscenátorů) je uvádět, že inscenace je prostě „pro děti“ (rozuměj všechny) nebo od dvou, tří, či ještě raději nula let do nekonečna. Je ale v zájmu dětských diváků přemýšlet, je-li to možné.

Důležité bude z hlediska věku především **téma a látka**, v níž je zpracováno - tedy čím se inscenace zabývá, o čem „vypráví“ i co „říká“, jaké sdělení nese. Jistě nepůjde o hamletovské „to be or not to be“ - ale nemělo by jít o dutou prázdnotu a hloupost. Dobré divadlo, je-li opravdu dobré, je prostě dobré. Ale ne každé dobré divadlo je dobré pro každého: pětiletí neocení Macbetha, čtrnáctiletí nebudou nadšeni z Pejska a kočička, pro čtyřleté jsou nezajímavé drogy i milostné vztahy, pro třináctileté zas neposlušnost kúzlátek.

Podstatná je **dějová, myšlenková i jazyková srozumitelnost** - obsahová (tématická) přístupnost, poutavost a podnětnost pro daný věk.

Roli hraje i **žánr** inscenace, včetně druhu humoru, který děti mívají dosti odlišný od našeho. Potřeby předškolních a raně školních dětí naplňuje nejlépe lidová a umělá pohádka, či jednoduší příběhy ze života dětí, u starších se repertoár rozšiřuje jak do oblasti fantasy, tak k realistickým žánrům humoristickým i dobrodružným.

Velký význam má pro děti **typ postav**; zejména předškoláci potřebují vyhraněnost, výraznost a nelomenou jednoznačnost a také přitažlivého hrdinu, s nímž se mohou ztotožnit - což nabízí především lidová pohádka.

Zásadní je také **kompozice** - pro nejmenší přehledný a nekomplikovaný děj v chronologickém sledu, nejlépe členěný do sledu drobných událostí.

Nemalý vliv na úspěch inscenace má i **temporytmus** „vyprávění“, který děti příslušného věku stačí vnímat, aniž by jim unikaly dějově a tématicky podstatné momenty.

A samozřejmě důležitá je též **koncepční i řemeslná kvalita ve všech divadelních složkách**: v herecké či loutkoherecké mluvě a pohybu, v hudbě i scénografii.

A na místě neposledním obecná **estetická úroveň a vkus**, o nichž bude ještě řeč.

Důležitým ukazatelem souvisejícím s věkem je i přiměřená **délka** představení - neboť pro děti kolem tří let je třičtvrtěhodinka většinou za hranicí jejich možností (nejčastěji se pro tento věk doporučuje cca 20 minut, od čtyř let 30 minut, od pěti let maximálně 45 minut), zatímco šestiletí vydrží i hodinku.

Ale JAK TO VŠE POZNAT PŘEDEM - když kupujeme vstupenky či objednáваме pořad?

Nejlépe **zhlednutím inscenace** předem.

Nebo aspoň na základě **doporučení** těch, jejichž názoru věříme, případně **referencí v médiích** - najdete-li ovšem o divadle pro děti nějaké.

Lze se také řídit podle **charakteristiky** uvedené v nabídce - a doufat, že v ní soubor či pořadatel inscenaci vystihl a popsal správně. Problém je, že charakteristika se mnohdy omezí na nicneříkající „pohádka pro děti“, přičemž pohádkou se leckdy myslí cokoli pro děti (ať je to příběh ze života dětí nebo pásmo veršů) a těmi dětmi kdokoli, kdo nemá občanský průkaz.

Usuzovat lze též podle **titulu** - známý titul slibuje jakousi jistotu, ale také hrozí, že se děti nesetkají s něčím, co ještě neznají.

Vodítkem může být i jméno **autora** hry - pro něž ovšem platí totéž.

Vybírat si lze i podle **souboru** či **režiséra**, s nimiž už máme zkušenosti, a tím i **druhu divadla**, jež provozují: loutkové, herecké, hudební, pohybové, netradiční...). Ale také v případě, že si budeme vybírat stále jen jeden soubor, nepoznáme nikdy nic nového, jiného.

Rozhodně je dobré všimnout si také **vkusu**, který inscenátoři projevili ve vizuální i textové podobě svých propagačních materiálů, a který prozrazují fotografie z inscenace. Zkrátka: vidím-li načančané, líbivě barevné kýčovitě kulisy, kostýmy či loutky a čtu-li, že jde o veselou taškařici plnou písniček, v níž si děti i zahrají, ohlížím se jinde. Ano, vkus je různý a každý si vybíráme podle toho svého. A kdo je ten pánbůh, jenž rozhodne, který vkus je dobrý a který ne, že? Ale i přes veškeré současné znejistění, relativismus a rozvolnění snad ještě máme v povědomí cosi, co se nazývá dobrým vkusem.

OBJEDNÁVÁME-LI CELÉ PŘEDSTAVENÍ DO ŠKOLKY, ŠKOLY ČI KULTURNÍHO ZAŘÍZENÍ, budou pro nás podstatné ještě technické potřeby té které inscenace.

Prostor:

- potřebná **šířka, hloubka a výška jeviště**,

- **uspořádání vztahu divadlo-divák**, tedy zda je inscenace koncipována pro klasické kukátko s vyvýšeným jevištěm a portálem, halu, v níž jsou diváci přinejmenším v první řadě na stejné úrovni, jako jeviště, alžbětínské jeviště, případně amfiteátr obklopené diváky v poměrně těsném dotyku ze tří stran, koutové jeviště v rohu divadelního prostoru, arénu nebo ring, obklopené diváky ze všech stran, ulici neboli avenue, kde diváci obklopují hrací prostor ze dvou protilehlých stran, či naopak křídlové jeviště, obklopující ze dvou stran diváky, prstencové divadlo, obklopující je ze všech stran...

- **velikost sálu a množství diváků**, což souvisí s potřebnou komorností a intimitou některých inscenací, ale i s možností autentické komunikace s diváky, pokud o ní jde; ne vše funguje v sále se sto padesáti či dvěma sty lidí,

- **technické vybavení**, jako je možnost zatemnění hracího prostoru, opona, možnost odchodu do zákulisí, provaziště či propadlo, světelné a zvukové vybavení (soubory zvyklé cestovat většinou bývají skromné a potřebné vybavení mívají, ale je třeba se zeptat).

Prostředí a kontext - např. není-li v nejbližším okolí hlučněji, než inscenace snese, není-li prostředí příliš strakaté či „živé“ (procházející lidé, křiklavé atrakce apod.), nemá-li být představení zařazeno po několikahodinových aktivitách, kdy jsou už děti unavené a nesoustředěné...

Cena je jistě důležitá, ale neměla by být jediným kritériem. Už proto, že láce a kvalita spolu většinou nekamarádí a my nebudeme tak bohatí, abychom si mohli dovolit kupovat laciné věci na jedno použití.
Luděk Richter

Dobré divadelní představení je pro mne to, které svůj obsah, hlavní myšlenku, sděluje adekvátním způsobem divákovi dle jeho věku. Je srozumitelné, vizuálně i herecky vkusné, nápadité, nepodobivé. Udrží diváka v příjemném napětí, dějový oblouk není rozmělněn zbytečnými epizodami.

Při výběru představení pro děti řeším věk, pro který je divadlo určeno, téma, které děti zajímá, případně si myslím, že by je mohlo nebo mělo zajímat. Dále si zjišťuji, který soubor představení hraje, kdo hru režíruje (někdy lze předem usuzovat dle již zhlédnutých představení, zda na ně jít nebo ne), jaká jsou hodnocení - recenze.

Veronika Boušková, maminka a učitelka ZŠ, Praha

Co je pro mě dobré divadlo ověřuji dlouhodobým zkoušením. Občas se bodnu, protože vyhledávám zajímavá představení a dám na propagační slogany, ale i negativní zkušenost je užitečná. Jsem ostražitější. Víím, že mám dost specifický vkus, proto nedávám příliš na doporučení. Vycházím docela ráda na představení, která mají kvalitní literární předlohu, mám moc ráda Cimrmany a operetku.

Děti vodím na inscenace prověřené. Nejlépe vlastní zkušeností, ale klidně mohu hovořit i o divadlech, kde se hrají dobré inscenace a lze tam bez rizika přivést děti bez předchozího ověření. Takovým kamenným divadlem je pro mě jednoznačně Divadlo v Dlouhé. Nedávno jsem tam se svými staršími svěřenci shlédla představení O líné babičce. Možná by se z jejich inscenací, jak je znám, dalo odvodit obecnější pravidlo, jaké divadlo je dobré: Jsem spokojená, když mě představení od počátku zaujme a dokáže můj zájem udržet. Dále když:

- je inscenace zajímavá a zábavná pro všechny generace,
- je součástí inscenace příjemná hudba, veselé písničky doplňující děj,
- je výtvarná složka v souladu s příběhem,
- herecké či loutkoherecké výkony jsou zcela ve službách příběhu,
- případný příběh je poutavý a srozumitelný.

Když se dostaví katarze, je to úplně ideální.

Jitka Fojtíková, babička a emeritní učitelka, Humpolec

Divadlo je na dívání a pro potěchu duše - a ta dětská je obzvlášť moudrá. I mne musí divadlo bavit, jsem v úžasu, těším se na další...

Autoři mají povědomí i o vývojové psychologii dítěte - je znát respekt k dítěti a jeho specifikám

Dobří herci jsou „opravdoví“, byť je to hra - mají schopnosti, dovednosti:

- pohybové - zřetelná řeč těla, výmluvná mimika,
- verbální - výslovnost čistá, dikce jasná, melodika řeči libá či nelibá (dle role),
- hudební - i zpívají a čistě intonují,

Téma hry má myšlenku - př. klasické pohádky mají obrovskou hloubku a autor „hry“ si je vědom těchto souvislostí, propojeností... Dramaturgie není odbyta - ale já nejsem dramaturg, tudíž neumím specifikovat.

Samí autoři vnímají poetiku - nejen hry...

Pokud objednáвам do školky,

- chci před tím vidět - a někdy se mi to i podaří - a pak platí výše uvedené,
- dám na dobré reference stejně laděných bytostí - leč i taktó jsme se „netrefili“,
- nabídka koresponduje s ideou naší školky - pracujeme s lidovou písní, lidovou slovesností..., čteme dětem..., samy se zajímáme o kvalitní dětskou literaturu,
- aktéři nemají „širokou“ nabídku,
- nejde o „výchovnou“ pohádku,
- v malém prostoru školky je hudba spíš živá, herci neužívají mikrofon.

Soňa Šrotová, ředitelka MŠ Juárezova, Praha

Potřebuji, aby dobré divadlo pro děti nebylo prvoplánové, ale mělo v sobě nějakou hlubší rovinu a hlubší situaci.

Líbí se mi, když je v divadle legrace, ale více ocením laskavost a hlubší myšlenky či myšlenky, které jsou schované tím dětským způsobem.

Potřebuji, aby divadlo nebyla lehká prvoplánová ilustrace, ale aby mělo smysl.

Mám ráda loutky a jejich možnosti. Ale stejně tak ocením dobré moderování třeba vědecké show, které má kontakt s dětmi.

Mirka Adamcová, ZŠ a MŠ Heřmánek Praha

My v Třebotově už máme svoje oblíbené scény, do kterých s dětmi nejraději vyrazíme. Je to Minor a Divadlo v Dlouhé. Máme také osvědčené kusy ve zmíněných divadlech. Zdá se nám, že některá představení v divadle Minor jsou pro oko a některá pro nás. Dnes jsme například byli na opravdu pěkných „Libozvucích“, docela jsme si to užili, jen škoda, že se z diváctva ozývaly i nelibozvuky. Ale to už tak na představeních pro školy někdy je. Děti jsou prostě bezprostřední, že? V Minoru je každopádně z čeho vybírat.

Z divadelních společeností, které jezdí po školách, vybíráme jen ty osvědčené, které už odněkud známe. Do riskování se příliš nepouštíme.

Do školy nebo na školní mail nám chodí mraky nabídek, jsou v nich fotografie, na kterých vidíme herce s červenými tvářičkami, s parožími na hlavě a s kulisami, až přechází zrak. Tyto nabídky zavrhneme. Možná neprávem. Ach jo.

Václava Makovcová, učitelka ZŠ Třebotov

Dobré divadlo pro děti? To, které bere dítě jako dokonalého člověka. To, které si je vědomo, že dítě jen vypadá, jako kdyby toho umělo méně, než dospělí, prostě proto, že se prozatímne učí si osvojovat život na zemi. A až bude tento člověk stár, tak bude vypadat pro změnu jako nedovtipa, který nerozumí světu, který je kolem něj, hýbe se pomalu a ztuhle, jinak je uvnitř jeho pozemské schránky tentýž dokonalý člověk. Člověk duchovní, od začátku do konce jeho pozemského pobývání.

Podle čeho poznám, na co s dětmi jít? Že ho hrají lidé, kteří alespoň tuší o tom výše napsaném. Nejlépe, když jsou si toho plně vědomí. A kteří mají současně i povědomí o fázích vývoje dítěte, o tom, co dítě potřebuje v konkrétních obdobích svého pozorování, ohmatávání, osvojování a užívání si světa kolem něj. A taky by měli umět dělat divadlo, umět hrát, mluvit, mít trochu vkusu...

Jsem náročná, co?

Stanislava Veselková, farářka Obce křesťanů, Praha

Dobré divadlo (pro děti) dovede zaujmout divákovu pozornost od první chvíle, rychle ho vtáhne do zvláštního nepopsatelného kouzelného divadelního světa. Je pro něj srozumitelné, ale nechává i kousek tajemna, aby v člověku vyvolalo chuť přemýšlet a hledat odpovědi. Mělo by pohlédit po duši, udržet divákovu pozornost v napětí. Děti dnes potřebují setkat se s člověčenstvím, cítit, že má o ně někdo opravdový zájem, vtáhnout je do děje, aby nebyly jen pasivními konzumenty. Přesvědčit je, že příběhy mohou být zajímavé i bez násilí, sproštěných, potoků krve. Dnes má člověk někdy pocit, že oslava dobra a slušnosti, opravdové krásy se zdá směšnou, proto se jí tvůrci raději vyhnou.

Podle čeho poznáme, co objednat pro děti do knihovny? Upřímně řečeno z naší vlastní iniciativy moc často neobjednáváme. Spíše přichází s návrhem paní ředitelka, která má zprávy z různých setkání se zástupci jiných knihoven a pokud se jí něco zdá pro nás vhodné, chce, abychom to objednali. S divadlem nemáme mnoho zkušeností z prostorových důvodů, základ tvoří besedy se spisovateli, ilustrátory...

Ludmila Hronová za všechny knihovnice dětského oddělení Městské knihovny Jihlava

Na tom, co je dobré divadlo, se myslím neshodnou ani teatrologové. A co je dobré divadlo pro děti, to může být otázka ještě složitější. Zanechme ale teorie a zkusme to z praxe. První je vůbec fakt, že divadlo pro děti je dobré. Že je přínosná návštěva divadla v kulturním zařízení. A tak si vážím těch paní učitelek, které jsou schopny a ochotny podstoupit to riziko přesunu větší skupiny dětí prostřednictvím MHD. Již tento fakt dítěti přináší nové poznání. Některé děti znají jen auto. Ne že by to v MHD bylo jednoduché, ale sama cesta za divadlem je konfrontací s běžným životem a poučením. Děti musí být

samostatnější - umět dodržovat řád přesunu, učí se dříve samy oblékat, těší je oblékat se svátečně, když jdou „do divadla“. Dalším poznáním je nové prostředí - v sále jsou zatážené závěsy a přítmi. To napětí, to očekávání! A pak hra: herci se přetvářejí - často do několika postav - od dětí to vyžaduje soustředění, učí se nejen poznávat, ale i rozpoznávat.

Dobré divadlo staví na hře, která je dětem blízká, dobré divadlo dokáže zaujmout, vtáhnout do děje. Dobrá hra má ideu a smysl. Dobrá hra má prostředky, které jsou pro děti kouzelné - obrací se k nim a mluví k nim. Dobré divadlo děti nejen baví, ale posune je něčím novým o krůček dál. A nemusí to být vzdělávací, a tedy poučné. Někdy je to nová písnička, někdy básnička. Děti se učí možná rýmováčky, ale málokdy ví, co je to poezie. Dobré divadlo má autentické vizuální prostředky, rekvizity, které bere herec do ruky a nechá se na ně i sáhnout (například loutky) - není to virtuální iluze. Dobré divadlo zanechá v dětech zážitek o kterém si povídají a o kterém mohou říct i rodičům. O dobrém divadle by si měly vyprávět s dětmi i učitelky ve školkách a ve školách. Není to čárka, kterou jsme si udělali v pomyslném notesu „estetické výchovy“.

Jana Horáková, Knihovna města Plzně

Pro mě je dobré divadlo takové, které mě osloví jak po stránce obsahu, tak i po stránce vizuální. Otevře mi nové obzory, nutí mě k zamýšlení a myslím, že takové divadlo by mělo být i pro děti.

Abych měla přehled, co se u nás „urodilo“, sleduji odborný tisk (Loutkář, čtvrtletník Divadlo dětem, dříve i Scénu), jezdím se dívat na divadelní přehlídky a festivaly (Loutkářská Chrudim, Mateřinka, Přelet nad loutkářským hnízdem, Spectaculo interesse, Divadlo bez bariér, Jiráskův Hronov, Letní Letná a pod.), občas projíždím internet. Když jsem měla dcery malé, konzultovala jsem výběr s nimi, dnes sleduji reakci dětí a rodičů v hledišti.

Jana Vondálová, programová pracovnice, Loutkové divadlo Opava

Vybíráme podle zkušeností z předchozích představení (máme okruh divadel, s nimiž spolupracujeme).

Srozumitelné pro děti, písničky, líbí se i rodičům.

Výpravné, kulisy.

Přijatelná cena (ani na školní představení, ani pro veřejnost nelze nasadit vysoké vstupné; zároveň je třeba vše poplatit).

S tím souvisí i autorské poplatky - i jejich výše je pro rozhodování důležitá (respektujeme u písniček Svěrák, Eben aj.).

Respektujeme přání učitelek z MŠ a ZŠ, co se jim líbí a vycházíme vstříc jejich požadavku.

Rádi experimentujeme a zkoušíme i nové pořady (pokud mají úspěch, tak navážeme spolupráci i pro příště, pokud se divadlo nelíbí (také se to stává), dále neobjednáváme.

Jana Nyklová, Městské divadlo a kino Ostrov s.r.o., Havlíčkův Brod

Na základě zkušeností objednávané divadelní představení vhodná pro nejmenší diváky, sázíme na klasické pohádky s jednoduchým příběhem a hudbou. V oblíbě jsou samozřejmě představení, kdy je dětský divák zapojen do samotného děje.

Gabriela Beranová, programová pracovnice, Chrudimská beseda

Pro mne znamená dobré divadlo pro děti zajímavé téma, ne pouze klasika, výtvarně zpracování, jak herci komunikují s dětmi, zda si z toho odnesou něco i dospělí a také aby v něm byla hudba.

Co do výběru většinou s někým dlouhodobě spolupracuji, nebo podle nabídky, která přijde a zdá se být zajímavá. Také se pro inspiraci dívám do programu jiných divadel a po-

dívám se na web pohádky. Poté si ověřuji zpětnou vazbu přes diváky (na pohádky se dívat nechodím) a pokud je dobrá, nebojím se domluvit na jiné pohádce od stejného souboru.

Andrea Schinková, programová pracovnice, Divadlo Dobeška Praha

Dobré divadlo pro děti je pro mě takové divadlo, které děti baví, zároveň nenásilně vzdělává a rozvíjí a zároveň má i uměleckou hodnotu a nehraje na nejsnadnější notu dětské zábavy. Jsou to pro mě soubory, které získávají ocenění na nejrůznějších přehlídkách a to jak od odborné veřejnosti, tak od dětských diváků.

Všechna představení, která se u nás hrají, nejprve osobně shlédnu, což je první síto. Aktivně chodím na premiéry, jezdím na festivaly a vybírám si představení. Divadla rozhodně neobjednávám na základě zaslání nějaké nabídky do emailu. Po každém představení máme u nás připravený minidotazník s evaluací, který mi slouží jako zpětná vazba při vyhodnocování, zdali bylo představení úspěšné. Samozřejmě se také spolu s dětmi na představení chodím dívat, abych viděla jejich reakce. Snažím se skládat dramaturgii pestře, aby si všechny děti přišli na své, objednávám soubory, které měly u dětí úspěch a zkrátka se u výběru řídím svým úsudkem.

Agáta Charvátová, programová pracovnice, KC Zahrada Praha

Na těžké otázky těžká odpověď. Co vůbec znamená dobré divadlo (a je jedno jestli pro děti nebo jiné publikum)? Je to poučení? Že by pobavení? Snad podnět k zamyšlení? Dobře dramaturgicky vystavěná a režijně dobře realizovaná inscenace? Možná vše dohromady, nebo také úplně něco jiného. Říci o něčem, že je dobré, je především velmi subjektivní záležitost. Pro mnohé je „dobré“ naplněno zcela rozdílným obsahem, i když základní kritéria jsou v odborné literatuře jistě dobře vysvětlena. Nepovažuji se za odborníka a pokusím se o pojmenování z mého pohledu běžného diváka a učitele „dramatáku“.

Vše se odvíjí od toho, jaké mám v danou chvíli očekávání, na co jsem naladěna. Podle mé momentální situace mě nemusí představení vždy rozveselit a nemusí mě vždy vést k zamyšlení. Co tedy od představení očekávám, abych ho mohla pro sebe označit za „dobré“? Aby bylo:

- Přirozené - kdy se nepozastavuji nad způsobem hereckého projevu a nemám pocit kalkulu. Kdy jsem vtažena do události odvíjející se před mými zraky diváka.

- Inspirovající - kdy mě aktéři přivedou k zamyšlení nad tématem, výpovědí, sdělením a způsobem zpracování.

- Dramaturgicky a režijně vystavěné tak, že si během představení nekladu otázky typu „kdo jim dělal kostýmy, pro koho to hrají, kdo se to zrovna objevil na scéně?“ a odcházím jako spokojený divák, že vím, že vím. Kdy porozumím příběhu nebo tématu o kterém se hraje.

- Výtvarně zajímavé - kdy mě neruší přílišná barevnost nebo se naopak, jako divák neztrácím v postavách a hracím prostoru.

- Hravé - kdy mě mile překvapí použité divadelní prostředky a lehkost jejich využití a mám chuť být součástí dění na jevišti.

- Překvapující - kdy jsem potěšena, co všechno je skryto kolem nás a já si toho doposud nevšimla a nebýt na tomto představení, litovala bych. Kdy jsem konfrontována s jiným pohledem na určitou realitu a já mám možnost se podívat novým zorným úhlem.

- Pravdivé - kdy není potřeba si diváky získávat jiným způsobem, než samotným děním na jevišti. Kdy nejsou potřeba bonbóny, pře veselé tanečky, písničky a dnes módní interakce diváků.

- Tvořivé..., inovativní..., odpovídající věku diváka, ale to dobré zaujme většinou bez rozdílů věku.

Jak, podle čeho poznat, na co s dětmi jít, nevím. Užívám metodu pokusu a omylu. Ale aby těch omylů nebylo mnoho a nepřevažovaly, snažím se řídit mnohými náznaky a okolnostmi.

1. Dám na doporučení. Na doporučení lidí, kteří se o divadlo zajímají a jejich vnímání divadla mi je nějakým způsobem blízké a věřím mu.

2. Čtu. Čtu články, kritiky a postřehy v různých publikacích o divadelních počínech. Nejsem schopna všechno „stihnout“, a tak si ráda přečtu o tom, kdo co kde vytvořil a jak se to popř. povedlo.

3. Také se řídím osobní zkušeností. Pokud mě nějaké představení od nějakého souboru (divadla, uskupení apod.) v minulosti uspokojilo a nadchlo, vytvářím si předpoklad, že by se daná zkušenost mohla opakovat.

4. No a v neposlední řadě to může být i obsah, nebo forma vyhlédnuté inscenace. Pokud s dětmi plánujeme jít se podívat na představení a neznáme nikdo ani soubor, snažíme se zjistit, o čem to bude a pak se v nás usadí zvědavost. Zvědavost jaké to bude.

Nejhůře se mi vybírá „divadlo“ pro věkovou skupinu 8 - 13 let. U nabízených inscenací je častá kategorie 3 - 6 a pak 14 +. Ale možná se jen špatně dívám...

Určitě jsem zapomněla na spoustu dalších podnětů, které mě přivedly na „dobré“ divadlo pro děti s dětmi. Když si pak o nich přečtu v příspěvcích jiných pisatelů, řeknu si „ano, vlastně i tohle“ a budu ráda, že mi je někdo připomenul. Nebo se naopak dozvím, jak ještě jinak se dá vybírat, na jaké divadlo se svými dětmi (žáky) jít.

Jitka Kvasničková, učitelka ZUŠ Frýdlant nad Ostravicí

Dobré divadlo je takové divadlo, z něhož téměř na první pohled číší (nebo v opačném případě nečíší) poutavost, půvab, sloh, provokativnost, utěšenost a další hodnoty inscenovaného tématu či záměru. Pokud je navíc jasné, že se jedná o soubor, jehož členové disponují kvalitním či dokonce vyhlášeným hereckým projevem. Ale je třeba také nechat prostor pro překvapující hodnotu spíše neznámého souboru, jak se s takovými počiny můžeme setkávat na různých divadelních přehlídkách apod. Takové dobré divadlo, to je velká radost, potěšení nebo též napětí, které vzniká mezi herci a diváky, a které pramení se sdílení inscenované skutečnosti.

Na co s dětmi jít by se v některých případech dalo poznat z recenzí nabízených inscenací, také z ohlasu daného divadelního kusu či souboru. Rovněž z anotací, kde se mj. může objevit, že jde například o dramatizaci té které literární předlohy - tedy také podle kvalit původního pramene či nějakým způsobem načrtnutého dramaturgicko režijního záměru. Můj výběr ale také často ovlivní, jak o tom kterém divadle mluví moji přátelé.

Bohumila Plesníková, ZUŠ Valašské Meziříčí a Bystřice pod Hostýnem

Dobré divadlo pro děti se líbí nejen dětem, se kterými ho můžu vidět, ale líbí se i mně.

Nejvíc dám radu kamarádů a když kamarádi hrají, je to zcela určitě dobré divadlo pro děti. Nebo i na nějakou recenzi.

Jarmila Doležalová, babička a lektorka dramatické výchovy, Brno

Divadlo pro děti není snídaně, ani oběd, ani večeře. To dítě pojídá denně. Dobré divadlo je něco jako dezert. Je-li příliš často, zevšední. Dobré divadlo nejen baví, ale taky nenápadně vychovává. Ale ne zákazy a příkazy, ne přímo, ale nepřímo. Ne: tohle se musí a tohle nesmí, ano: tohle se má a tohle nemá. Dobré divadlo pro děti má být zajímavé a srozumitelné a musí děti bavit. Mělo by směřovat k tomu, co je krásné a etické. A mělo by být prostoupeno tím, že máme děti rádi, jako táta, jako máma... Proto je tak těžké hrát

dobré divadlo dětem. Proto opravdu dobrých divadel pro děti je tak poskrovnu. Ale je to stálá výzva. Dobré divadlo dětem má být dobré, dobré jako pohádka.

Jestli je inscenace „dobrá“ nebo ne, poznáme, až ji uvidíme. Takže odpověď těžká. Je dobré být předem upozorněni, ať už někým, kdo inscenaci viděl a známe jeho dobrý vkus. Nebo známým nám kritikem v novinách, časopisech, v DDD například. Druhá možnost je navštívit inscenaci souboru, který má dlouhodobě výbornou pověst. Ovšem i tohle může selhat. Viděl jsem nedávno inscenaci souboru, který patří k mým nejmilejším. A výsledek? Špatně. Poslední co mě napadá, je internet. Ale hlavně, navštěvujeme divadla a doporučujeme kamarádům. Pišme, čtěme.

Karel Šefrna, loutkář Svitavy

Jak mám zkušenost, na všech menších městech nelze vlastně příliš vybírat. Rodiče přicházejí se svými (stále menšími) dětmi na cokoliv, co se pro děti hraje. Na jedné straně přijmou, kolikrát trpně, i divadelní produkce nepříliš kvalitní, což mnozí z nich poznají, i když třeba intuitivně. Na straně druhé je vlastně, myslím si, fajn, že přijdou a umožní svým dětem přímý kontakt s živým kumštem, nebo aspoň s jinou skutečností, než kterou běžně pozorují kolem sebe. A zaplaťbůh milí rodiče tuší, že právě tohle rozvíjející se duši svědčí. Z toho vyplývá, že ten, kdo divadla a pořady pro děti do menších míst zve, má patrně dost velkou zodpovědnost: informovat se o tvůrcích, hledat dobrý vkus, bránit se vyprázdněné halasnosti, vyhlížet divadla s etickým podtextem. - A nakonec jen poznámka pod čáru. Rodiče děti přivádějí, věnují svůj čas, rodiče se rozhodli zaplatit vstupenky. Začínají se mezi nimi objevovat ti, kteří mají určitější představy o životě a výchově svých dětí. I na malých městech. Bylo by dobré je nepodceňovat pokleslou úrovní představení, i když drobných, i když pro děti.

Blanka Šefrnová, ZUŠ Svitavy

Dobré divadlo pro děti ... děti baví, ale zároveň je rozvíjí. Je to vlastně podobné jako v divadle pro dospělé. Děti se v divadle chtějí vyznat (umět ho pochopit) ale zároveň chtějí vidět, slyšet, cítit, vnímat něco jiného než to, co se na nás hrne z virtuálního světa. Chtějí dostávat zprávu o tomto světě od živých lidí... jsem o tom přesvědčen ... já s vlastními dětmi do divadla už nechodím, ale když jsem na divadle pro děti, tak to na jiných dětech vidím ... je to nezastupitelná možnost porovnat si to, co si já (dítě) myslím zatím o světě, s tím, co mi o něm říká někdo jiný (divadlo). To je úžasná a vážná věc ... někdo chce se mnou mluvit, dává mi šanci zamyslet se, dojmout se ... v lepším případě se mě i ptá a komunikuje se mnou. No takže, dobré divadlo pro děti je takové divadlo, které umí odhadnout, o čem by děcko v sedadle divadla chtělo (potřebovalo?) mluvit s dobrým kámošem dospělákem a umí tomu přizpůsobit divadelní jazyk.

A podle čeho poznám, na co jít? Upřímně já takovou situaci neřeším, intuice a jistá divadelní zkušenost s divadelním látkou, námětem, divadelní formou a „značkou“ divadla mi říká, co by mohlo být asi zajímavé ... tak to zkusím. A samozřejmě se někdy spálím.

Pavel Němeček, ředitel a lektor Sdružení D, Olomouc

Na co s dětmi jít, se snad dá rozhodnout podle toho, kdo to hraje. Já se ženou a dětmi chodím na vystoupení kamarádů a na představení při různých přehlídkách, kde se toho většinou snažíme vidět co nejvíc, abychom měli srovnání. Na jiné divadlo pro děti se nedostaneme, protože nám na to pro spoustu jiných aktivit nezbývá čas.

A co je pro nás dobré divadlo pro děti? Našemu desetiletému Matějovi se hned tak něco nelíbí. Je blázen do počítačů a do techniky a je ve věku, kdy má pocit, že pohádky, nebo příběhy pro děti se ho už netýkají. Čte Sherlocka Holmese a sní o tom, že bude bubeníkem v metalové kapele. Myslím, že ho baví inscenace se záhadou, s napětím,

kteří diváky vtáhnou do sebe tak, že nevnímají reálný svět. Já jsem, bohužel, schopnost nechat se vtáhnout do děje, ztratil. V divadle, stejně jako ve filmu, sleduji práci herců, režii, přemýšlím, jak jsou napsány postavy, situace, ruší mě nejednota jazyka, špatné dialogy, sleduji čas, znaky, proměny prostoru, prostě místo iluze koukám tvůrcům do kuchyně.

Naše sedmiletá Madlenka je naopak velmi vděčný divák. Miluje příběhy o dobru, o lásce, o spravedlnosti a odpustí hercům skoro všechno. Má nejradši typ divadla, kdy se jako divák může spolupodílet na dění na scéně, kdy se nehraje za „skleněnou stěnou“. Občas nám doma něco z toho, co jí nejvíc utkvělo v paměti, přehrává ve svém loutkovém divadýlku.

Myslím, že dobrého divadla pro děti je v Jižních Čechách, kde bydlím, strašně málo. Naše děti vidí v průběhu roku, včetně školních představení, kolem dvaceti inscenací, někdy víc. Jejich spolužáci a kamarádi možná pět, většinou jen ty, co přijedou k nim do školky, nebo školy. A podle toho, jak se někdy tváří moje žena, když u nich ve školce měli divadlo, jde často o jistý druh trestání dětí kulturou.

Nerozumím tomu, jak je možné, že se dneska někdo jen tak rozhodne, že si bude na živobytí vydělávat hraním po školách, vyrobí si rekvizity, dekorace, webovou stránku, letáky a divadlo je na světě. Před rokem 1989 byla divadla buď amatérská, hrající nejvýš za diety a dopravu, nebo profesionální, jejichž kvalitu garantovala umělecká agentura. Ať si dneska někdo nadává na nutné kvalifikační přehrávky, cenzuru a ideologickou šikanu, bylo to síto, které sice nefungovalo na sto procent, ale jistou úroveň kvality souborů udržovalo.

Dneska dostane pověřená učitelka ve školce, nebo škole hromadu letáků a internetových odkazů a aniž by o souboru, nebo inscenaci měla šanci zjistit něco bližšího, rozhoduje se podle názvu, fotografií a propagační dovednosti těch, co se jí nabízí. Sázet na ty, s nimiž už má předchozí zkušenost a točit je pořád dokola, se nedá. Výsledek je, že vám vaše sedmileté, důvěřivé a vděčné dítě doma o školním představení smutně řekne „tati, bylo to úplně blbý, nemohli jsme se dočkat, aby už byl konec...“

Před rokem 1990 existovala síť ústředního, krajských a okresních kulturních středisek a pedagogických ústavů. Organizovaly ročně stovky akcí, dlouhodobých seminářů a kurzů, mimo jiné i o dětském divadle a divadle pro děti. Víím to, protože jsem tam pracoval a měl jsem ty akce na starosti. Nefungovalo to tak, jak jsme si přáli, ale tím spíš jsme si slibovali, že po „sametové revoluci“ to půjde líp, intenzivněji, bez ideového balastu a tedy svobodněji. Bude spousta festivalů, seminářů, vzdělávacích akcí všeho druhu a kantory ve školách a školkách bude doslova bolet hlava, že si nemohou z té spousty nabídek vybrat.

Dvacet osm let od „cinkání klíčů“ je to tak, že pro všechny dosavadní vlády byly kultura a školství pouze okrajové, zbytkové rezorty, ve kterých se škrtalo, co se dalo. Navzdory všem tradičním předvolebním kecům o investicích do vzdělání = budoucnosti národa, o kultuře a umění = nezbytné součásti života vyspělé společnosti, se tato vyspělá společnost chová ke školství a kultuře jako nefalšovaná macecha. A tak můžu s nostalgii kamarádům vyprávět: „já jsem to ještě zažil. Ty Kaplice, Chrudimi, Hronovy, Libice, Rakovníky atd., ty skvělé týdny divadel, seminářů a diskusních klubů, a nestálo to jako dneska, tedy jako dovolená v Chorvatsku, stát na to přispíval, protože věděl, že se mu ty investované peníze zase vrátí v lidech, kteří o dětském divadle a divadle pro děti něco ví a budou to dávat dál... Jo, to byly časy.“

Mirek Slavík, tatínek, Zlív

Vybírám z těch nepřeborných témat, jež se nabízejí (akčnost x žvanění, tajemství x doslovnost, sebezahledění x skutečná komunikace, plytkost líbivé zábavnosti x smysluplné sdělení, ledabylost x práce etc.), obsah, který mě už dlouhá léta v inscenacích určených těm bez volebního práva dere (první písmeno je v pořádku, nebojte se).

Dobrych příkladů je dost. Zkusím se ale zaměřit na problém, který cítím v tvorbě pro děti už léta. Mám na mysli úmyslné či i jen ignorantské matení základních hodnot, co je dobré, co zlé. Něco o tom tušíme už při narození, nerodíme se přece jako tabula rasa, ale z větší části to (s)vědomí nasáváme osobní zkušeností, výchovou... Jak v kumštu? Ty principy jsou od předhistorických dob zhmotněny do konkrétních postav a činů, aby je bylo možno na různých stupních úrovně vědomí rozpoznat a přijmout či odmítnout. Divadlo může mít a má v tomhle ohledu sílu až neskutečnou, viz Aristotelem pojmenovaná katarze. Pro děti má v souladu s křesťansko-židovskou historií naší civilizace dobro podobu milujících rodičů, s vědomým přesahem k matce, jejíž syn se právě ve jménu té lásky obětoval. Na vrcholu té trajektorie je nebe. Opositem směřujícím k druhému pólu je ďábelské peklo s jeho obyvateli. Obojí je nutno si svým způsobem života zasloužit. Ano, takhle srozumitelně je lidský svět uspořádán, to je přehledný kompas na cestu, a to zcela bez ohledu na to, zda jsme věřící či ne, zda praktikujeme ten či onen náboženský obřad nebo jej odmítáme.

Když se pak z nějakých příčin, většinou to bývá touha po originalitě, ale častěji jen autorská bezradnost, tyto základní hodnoty matou, ztrácí střelka kompasu jistotu a my orientaci. Když je čert jen zábavnou neškodnou figurkou a anděl jakbysmet, pak je „vše dovoleno“. Jasně, Drdovi čerti jsou směšní, ale je nad nimi Belzebub, Satanael, představitel absolutního zla, nicoty bez naděje. Směrovka ukazuje TUDY NE! Když např. režisér Troška vykalkuloval ve filmu Princezna ze mlejna postavíčku roztomilého čertíka, nahradil ono neodvolatelné peklo zlem v lidech, relativním, protože poměřovatelným, a tedy změnitelným. Jinými slovy - směrovku lze obejít. Myslím, že jde o hloupý omyl, který jakž takž funguje jen díky kontextu klasických pohádek (Čertův švagr apod.), kde zkažený člověk zřikající se pro osobní prospěch hodnot milosrdenství si s čertem sice zábavně pohrává, ale nakonec onomu opravdovému peklu propadne. To už ve filmu chybí. „Nebe“ a „peklo“, znaky nadčasového trvalého štěstí a zoufalství v těch klasických pohádkách neslouží jen jako vábníčka či strašení, tady jde o vše.

Žijeme v sekularizované společnosti a hrací pole nebe - peklo je nám vzdálené. Co však vzdálené být nemá, jsou hodnoty, které oba póly představují. Co je dobré, co špatné? Jak nastavit střelku kompasu? Jak generovat hodnoty toho, čemu se říká svědomí (nadvědomí), když vše je odpustitelné, přinese-li to zábavu a úspěch? Mluvím o anděli a čertu, představitelích těch nejkrajnějších, doslova černobílých hodnot na stupnici dobra a zla. V divadle pro děti to zmatení působí i postavy méně „nepozemské“ než tato dvojice. Kašpárek je v naší kulturní oblasti představitelem člověka pomáhajícího nespravedlivě ostrčeným, slabším. On je zosobněním nesobeckého dobra, s ním spojený humor není urážející, zlý. Celá jeho suita - Kalupinka, Škrhola... zosobňuje typy, na jejichž chování a jednání může divák bez váhání vsadit. Je v nich ukryt TOPOI (pevná klišé nebo myšlenková výrazová schémata společná celé kulturní oblasti), s nimiž podvědomě pracujeme a jež nám jsou jistotou při dekódování artefaktu. Už jsem bohužel viděl inscenace, kde se z Kašpárka vyklube zistný darebák, ze Škrholy nájemný mstitel. Náramná sranda, jenže střelka se vychýlí, výsledkem je zmatení, zpráva do dětské duše, že vše je dovoleno. Příkladů najdeme mnoho. Pozor, nemluvím tu o „polidštění“ strašidel a jiných nadpřirozených postav kouzelných pohádek. Vždyť třeba Ladova strašidla, byť se chovají jako lidé a do lidského světa vstupují, jsou naopak dokladem vědomí nezpochybnitelných charakteristik dobra a zla.

Vypadám teď jako nesmlouvavý exorcista. Necítím se tak a už vůbec ne jako religiózní strážce nebo přehnaný didaktik. V rámci své invence můžeme cokoli, přimlouvám se pouze tímto textem za spoluvytváření oněch hraničních bodů dobré - špatné. Jestliže si pohráváme s jejich relativizací, pak i připouštíme i libovolný průnik hranice mezi poctivostí a fauly nejružnějšího druhu. To už nemluvím o divadle. Neuznáváme-li vyšší řád, děje se

naše sebereflexe beze vztahu k němu. Vina je redukována na to, zda jsem byl vnějším světem přistižen, či jsem šikovně unikl. Pak platí, že co mně osobně prospělo, je v pořádku, neboť já jsem měřítkem a váhou všeho. Tady někde se z našeho vědomí ztrácí vědomí viny i radosti v sociálním slova smyslu. A zcela mizí lítost a hanba. A je vše dovoleno.

Opravdu si myslím, že někde na počátku je odpovědnost nás všech, kteří předstupujeme před publikum. Dovedeme rozesmát, usližet, pobavit. Málo, skoro nic (třebaže se za to nic platí víc). Můžeme přispět k jistotám. Nemást nastavením kompasu našeho dílka, že Sever je kdekoli, kam se mi v tu chvíli zdá prospěšné ukázat. Byť by to mohla být sranda k popukání.

František Zborník, divadelník Česká Lípa

Ještě jednou:

JAZYK A ŘEČ V DIVADLE

„Z jeviště by měla znít krásná čeština, to platilo za Tyla a platí to i dnes.“ Takhle komentuje prohrěšky svých kolegů režisér Kydal ústy Ladislava Smoljaka ve filmu Nejistá sezóna. Já vím, že doba se proměnila a z jeviště se dnes často linou nejen hrůzné prohrěšky proti spisovně případně hovorové formě našeho krásného jazyka. Je mi často smutno nad neschopností herců hovořit k přítomným bez zvukové techniky a co se týká artikulace, bývá mi smutno neméně. Kdeže jsou doby, kdy si každý, kdo vstoupil na prkna co znamenají svět, osvojil nejprve jevištní řeč (pokud jí byl mocen).

Ne, nejsem stýskáka a nepláču nad ztrátou krásných starých časů, jen jsem pevně přesvědčená, že jazyk a řeč v divadle jsou stejně důležité jako schopnost nebo ochota na jeviště vstoupit. Abych byla správně pochopena, mám ráda všechny divadelní žánry a nebráním se ani novátorským pokusům. Jen dávám přednost jasné jevištní řeči před ledabylostí, nahodilostí a nesrozumitelností ukrytou za modernost. A teď nemluvíím jen o SLOVĚ na jevišti. Akce je stejně hodnotný vyjadřovací prostředek, jen jí potřebuji rozumět v kontextu děje.

Jestli bych si něco přála a vím, že v tom nejsem sama, aby vznikalo co nejvíce divadelních představení (zejména pro děti) podle kvalitních literárních předloh. Ta by snad dokázala předkládat dětem náš jazyk a naši řeč v takové formě, aby je inspirovala k napodobování.

Jitka Fojtíková

LETNÍ PLATFORMA HUMPOLEC 2017

Chtěla bych se zmínit o kulturním počínu, který mě potěšil a lidem, v nichž vzbudil zájem, přináší neustále nové podněty. Čtvrtý ročník letního multižánrového regionálního festivalu, který v loňském roce navštívilo více než 3 tisíce návštěvníků, proběhl tradičně v letních měsících červnu, červenci a srpnu v parku Stromovka v Humpolci, hned vedle pamětní desky Hliníka. Platforma si klade od počátku své existence nemalý cíl: přivést do veřejného prostoru místní hudebníky, zájmové skupiny, lokální výrobce a realizovat zde různorodé kulturní a společenské akce regionálního charakteru. Na pár metrech čtverečních tak představuje obyvatelům Humpolce široké spektrum aktivních jednotlivců a skupin. Jedná se o koncerty regionálních kapel, letní kino s českými filmy, akce pro děti a seniory, divadelní představení pro děti nebo přednášky zaměřené na různá témata.

Letos festival přišel s novinkou v podobě sobotních komponovaných programů. Každou sobotu probíhal „brunch“ (jídlo kombinující pokrm k snídani i obědu), o který se vždy postarala jiná restaurace, bistro nebo kuchaři jednotlivci. Brunch byl doplněn trhem s regio-

nálními produkty a program uzavírala divadelní představení pro děti, výtvarný workshop nebo happening. Záměrem je vytvořit v parku tradici letních sobot ve městě, kdy se návštěvníci mohou pokaždé příjemně naobědvat a pobavit v prostředí parku. Kromě tradičních hudebních skupin z Humpolce a jeho blízkého okolí jsme letos slyšeli kapely z širšího regionu (Tábor, Třebíč, Žďár nad Sázavou, Chotěboř, Žirovnice, Přebyslav). Celkem letos na Platformě vystoupilo sedm divadelních souborů hrajících pro děti a více než třicet hudebních skupin zaměřených převážně na folkovou a jazzovou hudbu.

Příští rok bude Letní platforma pravděpodobně značně zredukována z důvodů výstavby v parku Stromovka. Zbývá jen doufat, že se v roce 2019 vrátí zpět zase v plném lesku. Za příjemné letní dny strávené na Platformě děkujeme manželům Machkovým a všem jejich nenápadným pomocníkům.

Jitka Fojtíková

t.č. BABIČKA

Přinesla jsem si z antikvariátu Klíč od království Josefa Bruknera s ilustracemi Josefa Palečka, Albatros 1985. Kniha s podtitulem Říkadla, říkačky a povídačky mi doma moc chyběla. Kdysi jsem ji četla svým dětem, pak jsem ji půjčila studentovi a teď se s ní seznámí aspoň naše nejmenší vnoučata.

Josef Brukner na záložce píše : „Říkadlo je podivuhodný průvodce dítěte snad od prvních okamžiků jeho života. Zní už nad kolíbkou či postýlkou, povzbuzuje k prvnímu, ještě váhavému, vykročení, učí dítě poznávat sama sebe i okolní svět. Doprovází téměř každou hru, a tak se díky říkadlu i dítě stává objevitelem kouzelné moci rytmu, rýmu a slova.“

V knize jsou překlady hlavně anglických, německých, francouzských a ruských říkadel, najdeme i maďarská, polská, norská, italská, holandská, švédská, řecká i jednu islandskou ukolébavku. Přimlouvala bych se za nové vydání této krásné knihy. Na ukázkou jsem vybrala jednu francouzskou říkanku, i když není zrovna „výchovná“:

Po kulatém měsíci
hopsají tři králíci.
S fajfkou v puse
a sklenicí v ruce
křičí: Kateřino,
nalévej nám víno,
však je tady o půlnoci
všude rozsvíceno.

Jarmila Doležalová

SKLIZEŇ aneb CO JSME LETOS VIDĚLI

DÍTĚ V DLOUHÉ

...připomíná tradici byvšího pražského Divadla Jiřího Wolкера resp. Divadla na Starém Městě coby divadla pro děti. Letošní 19. ročník divadelního festivalu pro děti a jejich dospělé se 29. března až 2. dubna soustředil i v souvislosti se zapsáním českého loutkářství na seznam světového kulturního dědictví především na tvorbu loutkových divadel pro děti.

Absolutní špičkou mezi jeho devíti inscenacemi však byli Medvědi hradeckého Klicperova divadla, mapující v groteskní nadsázce život slavného českého folkového dua bratří Nedvědů, ale i doby a společnosti, v níž žijí. Nápaditá, tvořivá režie se tu pojí s výbornými hereckými i pěveckými výkony protagonistů a s funkční scénografií promě-

ňující plynule prostředí z lesního palouku na kupé vlaku, z koncertního sálu na šatnu zpěváků... Medvědi jsou silný a chytrý zážitek pro starší školní děti i dospělé. Úctyhodným dílem - zvláště, ale nejen v oboru divadla pro děti - jsou i Bratři Lví srdce v podání brněnské Polárky, mířící k dětem od sedmi let; psali jsme o nich v minulém čísle.

Loutkářské inscenace, z nichž o některých (Velbloud, ryba, slepice, O bílé lani, Lékařem proti své vůli, Uhlíř, princ a drak) jsme již psali (stejně jako o inscenaci plzeňského Divadla J. K. Tyla Živá voda), přinesly řadu dílčích nápadů a právem očekávanou řemeslnou dovednost, ale celkově zůstaly spíše v jejich stínu.

Buď jak buď Dítě v Dlouhé je jediným divadelním festivalem zaměřeným výlučně na divadlo pro děti. Škoda jen, že v něm nenašly místo mnohdy rovnocenné či kvalitnější inscenace amatérské nebo výjimečný Bajaja Filipa Jeviče a Mirky Bělohávkové uvedené pod hlavičkou Damúzy.

KOPŘIVA

Již 31. ročník přehlídky netradičních divadel nabídl 21. a 22. dubna v Kopřivnici 9 profesionálních inscenací různých oborů: téměř klasickou hereckou „činohru“ Spolu ostravského Absintového klubu Les, pojednávající fiktivní dialogy stárnoucí Lídy Baarové a Adiny Mandlové, potrhlou groteskní cool frašku Poručík z Inishmore spišskonovoveského Divadla Kontra, jakož i introvertně meditativní Dvoji domov/Z Čepa pražského Divadla NoD, didakticky agitkové divadlo roudnického Jana Horáka František blázen, groteskní scifi ostravské Staré Arény Humanity upgrade (jemuž rozhodně ublížilo, že herce nebylo pořádně slyšet ani vidět) o pseudokomunikaci ve virtuálním prostoru a pásmo pohybových anekdot z prostředí supermarketů trenčínsko-brněnského Pavla Seríše Pri kase, recesní téměřhappening Casiopea aneb Etudy o časovosti jediného aktéra, vystupujícího pod hlavičkou novojičínského souboru Uhřík, a konečně dvě loutkářské inscenace - pro děti nápaditá, byť poněkud nepřehledná a schématická Babička z vajíčka pezinockého Divadla PIKI a pro dospělé Na slepačích křídlech Bratislavského bábkového divadla nejlépe naplňující kritéria netradičního divadla a nezpochybnitelný vrchol přehlídky. Slepací křídla jsou dokladem toho, že loutkové divadlo je samou svojí podstatou divadlem netradičním či alternativním - nesnaží-li se ovšem být pouhou vnější nápodobou světa. Námětem je schizofrenická situace holčičky mezi ideologickou falešnou radostností padesátých let a realitou, v níž její máma kamsi zmizí. Loutkářské obrazové metaforické vidění, v němž se mírové holubice proměňují v pilně zobající kuřata a komunistické symboly v instrumenty násilí pomáhá odhalovat povrch a podstatu, pravdu a lež. Je to ztělesnění Honzlova pohybu divadelního znaku. Mimořádný zážitek.

Celkově Kopřiva přinesla spíše různost žánrovou než různost způsobů zobrazování světa netradičními postupy.

SOUKÁNÍ

Mezinárodní divadelní festival dětí a mládeže v Ostrově se koná jako bienále. Jeho 11. ročník 3.-7. května nabídl 13 inscenací z 9 zemí: od nás, z Itálie, Izraele, Kanady, Polska, Rakouska, Slovenska, Švýcarska a Velké Británie; všechny české inscenace (Azher, Ema, Jelizaveta Bam, Tanec starých časů a Útěk) jsme v čtvrtletníku již recenzovali.

Skutečnými zážitky byly inscenace Útěk a Jelizaveta Bam ostrovských souborů Hop-hop a Na poslední chvíli a inscenace Pochovajte ma za lištu dětského divadelního souboru DRIM z Nitry. Příběh sedmiletého moskevského chlapce Saši, který je omezován svou těžkou nemocí, oblažován „péčí“ socialistického zdravotnictví, jež ho pojímá jako materiál ke zkoumání, ale především zahrnován neláskou babičky, která se o něj stará,

hraje pět chlapců a čtyři dívky středního školního věku kolem jediného stolu pomocí působivých divadelních obrazů, v nichž se snoubí výrazná stylizace kolektivního projevu a věrohodný individuální projev. Babička a Sašovo okolí jsou zobrazovány kolektivně - zmnožením té které postavy, v roli Saši se střídají všichni chlapci. Jde o výbornou ukázkou spojení naléhavého tématu a režijní nápaditosti, včetně schopnosti nabídnout dětem takové jevištní prostředí, s nimiž budou působit přirozeně a přesvědčivě.

11. ostrovské Soukání se kromobyčejně zdařilo. Za dvacet let svého trvání vyrostlo do podoby reprezentativní přehlídky moderního divadla hraného dětmi a mládeží. Charakteristické bylo, že v drtivé většině - i zásluhou českých souborů - šlo o inscenace usilující o vyjádření naléhavého tématu v divadelně působivé formě.

ŠRÁMKŮV PÍSEK

56. celostátní přehlídka experimentujícího divadla se skládala z třinácti inscenací, čtyř debat o nich. Z výraznějších inscenací lze jmenovat poměrně klasicky uchopenou adaptaci Pána much pod názvem Svině! v podání Teátru Vaštar z Ostružna, divácky vděčnou komedii Na drátku havířovského souboru Tom a Jeff nebo atrakcemi oplývající R+J (rozuměj Romeo a Julie) hradeckého Q10, usilujícího s profesionálním zázemím divadla Drak za zády o zvládnutí různých divadelních technik a žánrů, tentokrát prvků jihoamerických rituálů a dovedností nového cirkusu.

Největším experimentem bylo Štípnutí labutě jaroměřského souboru Mikrle. Na pozadí stále opakované „smyčky“ dvou plkajících „znalců umění“ utvářejí hoch a dívka pomocí tří meotarů abstraktní barevné obrazce inspirované Františkem Kupkou: on z geometrických útvarů, ona z barevných, na vodní hladině rozpouštěných a rozhýbávaných skvrn. Obrazy jsou to namnoze krásné či alespoň zajímavé, obě pojetí však spolu příliš nekomunikují, jen vznikají vedle sebe, čímž inscenace nevytváří jakýkoli vývoj odněkud někam; vyústění v tanec obou tvůrců je spíš přidanou tečkou, než významovým vyústěním a završením. Hybatel dramatického vývoje nahradil lineární lyricko-výtvarný proud. Jak s tím souvisí u vchodu položená anketní otázka, zda Kupka přišel příliš brzy nebo pozdě, mi uniká.

Písecké debaty se nesly v tradičním duchu s převahou času pro lektorský sbor. Zhodnocení v podobě nominací a návrhů na Jiráskův Hronov bylo poněkud překvapivé: Svině! Teátru Vaštar, Tos neviděl mostecké Inverze, Havlovy kraťasy: Vernisáž hlinského GT a Casiopea novojičínského Uhříku.

Abych nezapomněl: stále ještě nikdo nedefinoval, co že je to ten experiment, má-li jeho výsledkem být hotový tvar.

DĚTSKÁ SCÉNA

Již 46. celostátní přehlídka dětského divadla (rozuměj divadla hraného dětmi) přinesla v pěti dnech 10.-14. června do Svitav krom pěti hostů 16 inscenací a 5 seminářů.

Shledávám-li mezi šestnácti inscenacemi hlavního programu pět takových, které bych rád viděl znovu, jeví se mi letošní přehlídka jako nadprůměrná. O vynikajících Střípcích z putování Pitrynska TS Light jsme už psali, anekdotku Otík horažďovického souboru JOJO recenzujeme o pár stránek dál. Inscenace Zvědavá káčátka aneb Putování Prahou souboru nejmenších dětí při MŠ a ZŠ Říčany zazářila díky kombinaci několika předpokladů dobrého divadla: režijní nápaditosti, vtipu, tématu a prostředků, úměrných nejmenším dětem; evidentně to nejsou žádní Herci - ale je-li jim vytvořen prostor pro hravost a nadsázku, jsou herci velmi autentickými, zvláště v kolektivních obrazech. Podobné rysy autenticity malých dětí, vypovídajících o něčem, co je zajímavé, má

i inscenace svitavského Modroočka Psi, neztrácejte naději: nápaditá hra děti evidentně baví, s loutkou psa hrají jemně, ale výrazně a s nadsázkou, stejně jako když si hrají na psy samy. Pásmo deníkových zápisků, útržků z dopisů a krátkých dialogů ...a boleo nebe v podání pražského Dismanova dětského rozhlasového souboru rozhodně nepatří mezi konjunkturální inscenace na téma holokaustu; vyniká hereckým vybavením a soustředěnou snahou osmnácti starších školních dětí o sdělení, na němž je vidět poctivá a hluboká práce dovnitř souboru - byť jako většina pořadů komponovaných z jednotlivých výpovědí má rezervy v budování vývoje odněkud někam a završením sdělení, jež by vedlo k divákově katarzi.. Pomohlo by důslednější rozhodnutí, zda má jít o dokumentární literární pásmo nebo o plnohodnotnou divadelní inscenaci, v níž by fakta nebyla kladena lineárně vedle sebe, ale na základě vnitřních vazeb jedno vyplývalo z druhého, a estetizované aranžmá se proměňovalo v dramatickou mizanscénu.

Příjemným příslibem do budoucna je rostoucí míra uplatnění dětem blízkých loutek, byť nejde o stoprocentní loutkové divadlo, ale spíše o kontrastní, často zvířecí postavy, fungující jako objekt vztahů jejich lidského okolí.

Diskuse se tentokrát rozumně sjednotily do jediné společné a zdá se, že stejně jako začátečníci mohou leccos pochytit z příspěvků těch zkušenějších, otužit se a postupně vplout mezi ně, mohou zase ti zkušenější zjistit, jaké otázky si kladou, čím se zabývají a jak myslí ti mladší. Chtělo by to arcit' vyrovnanější „lektorský sbor“ alias porotu.

LOUTKÁŘSKÁ CHRUDIM

Celostátní přehlídka amatérského loutkářství je výsledkem šestašedesátileté práce několika generací loutkářů. Letos ji 3. června až 6. července tvořilo 18 kratších i delších amatérských inscenací a 21 „celovečerních“ profesionálních hostů. Hlavní program přinesl ponejvíce slušný průměr: tři až čtyři zajímavé inscenace (Zelený příběh, V prde-li, Krásná Pindaba, Všichni jsme si...), dvě vcelku zdařilé anekdoty (Otík a Robinson) a dva ambiciózní experimenty (Šlépjej - omlouvám se, ale tak to inscenátoři píší, a Museo to bét?). Snad všechny výraznější inscenace jsme v čtvrtletníku recenzovali či opodál recenzujeme.

Každý, kdo někdy LCH navštívil, rozplývá se nad její mimořádnou atmosférou přátelského, leč dělně kritického setkávání bez planého plácání se po ramenou. Mám jen strach, aby se v zrychlujícím se maratonu představení a houstnoucím babylonu účastníků tenhle duch nevytratil ve prospěch megalomanského tržiště, v němž jde hlavně o „velikost“ festivalu, zatímco kvalita i amatéři jdou stranou. Výsledkem množství představení bývá všeobecná únava, nedostatek času i nesoustředěnost, a řeči o tom, že si máme vybrat, nepomáhají. Amatéři jsou pomalu vytlačováni a s profesionály, žel, často kvalita nepřichází. Zvláštní je např. zalíbení organizátorů v Studiu DAMÚZA. To je jen agenturní střecha, a jak už to v takových případech bývá, něco je třeba výborné, něco ujde a něco nestojí za mnoho; jsou-li mezi sedmi inscenacemi Damúzy resp. DAMU sotva tři, které mohou inspirovat, vnučuje se otázka, proč se má na Loutkářské Chrudimi (a pak i na Přeletu) prezentovat také spousta balastu.

Je třeba pochválit, že na veřejné diskuse chodí víc zájemců než na jakýchkoli jiných přehlídkách. Škoda jen, že namísto analýz inscenací někteří porotci exhibují pětadvacetiminutovými přednáškami o tom, co si narychlo „vygooglovali“ na chytrých telefonech. Navzdory času, který si porota zabrala, nejevila se účastníkům příliš srozumitelná názorově ani argumentačně.

K přednostem Loutkářské Chrudimi patří už dobrých třicet let jejich deset seminářů i dva dětské a jeden rodinný seminář, jimiž LCH myslí na svou budoucnost.

BUDIŽ STÍN!

„Samozvaná národní přehlídka divadla stínového, zejména meotarového“, již vymyslel a uspořádal znovuoobjevitel meotaru a místní starosta Tomáš Hájek, přinesla 7.-8. října do Poniklé šest inscenací čtyř souborů; a povedla se. S výjimkou Studentského divadelního souboru Gympl Brandejs, jenž zdařile sehrál pod názvem Ještě jeden příběh... hned několik japonských příběhů, šlo o loutkářské inscenace, o nichž jsme již psali: jaroměřské Stípnutí labutě a Šlépjej, téměř dvacet let stará líšeňská stínohra Sávitří a Hájkovy kousky Faust a Nelkej, Čechie - pozoruhodná mystifikace, dle níž by hlavní zásluha na záchraně Zlaté kapličky nesporně připadla místním hasičům - kdyby byli bývali vznikli o pár let dřív.

Inscenace doplnily dvoje krátké hovory o divadle a dílna meotarového divadla.

PŘELET NAD LOUTKÁŘSKÝM HNÍZDEM

...byl kdysi koncipován jako přehlídka nejlepších loutkářských inscenací, vzniklých v posledním roce. 13.-15. listopadu nabídl v pražském divadle Minor 2 inscenace statutárních divadel z Plzně a Liberce, 11 inscenací nezávislých souborů (z toho 5 Damúzy a KALD DAMU) a 2 inscenace amatérské.

Kromě těch, o nichž jsme již psali či píšeme (Bajaja, Momotaró, V prdeli a Robinson), stojí za připomenutí ještě Tři siláci na silnici plzeňské Alfy. Na rozdíl od druhého uvedeného textu Víta Peřiny - libereckého K šípku s Růženkou - mají Tři siláci nejen hlavu a patu, ale i jakýsi étos a jsou báječnou příležitostí pro využití se tří stárnoucích plzeňských kluků ve všech těch klukovských libůstkách zmenšených motorčiček, kamionů i trampských ohníčků; autor tu dosti věrně vychází z archetypů lidových pohádek (otcův odkaz třem synům, rychlí, silou se chvástající, ale nepřilíš vnímaví starší bratři, zachraňování „princezny“...), ale přetváří je do moderní, současné látky. Zajímavý je i GOON: Krvává pomsta! pražského uskupení IDDQD, žel ne zcela sdělná Loutková FAUST inscenace rovněž pražského Waxing theatru a pro vloženou energii také Dlouhý, Široký a Bystrozraký pod hlavičkou KALD DAMU. Absolutní špičkou byl už zmíněný Bajaja. Erika - cenu za nejlepší loutkářský počín roku, nazvanou po Eriku Kolárovi - však získala inscenace libereckého Naivního divadla Jsou místa oblíbená tmou...
Luděk Richter

MINIRECENZE

JOJO, ZUŠ Horažďovice: Otík aneb Co se skrývá v kolébce (autor soubor, režie Tomáš Machek)

Zdařilá dvanáctiminutová anekdotka stojí na základním nápadu kolébky požírající vše kolem sebe. Těžko vydolovat z předlohy víc, než anekdotickou etudu, nepracuje-li s tématem, na němž vychází pohádka stojí: s přirozeností se vzpírající touhou mít dítě za každou cenu, i proti přirozenému řádu věcí, což vede až k překročení tohoto řádu vytvořením homunkula-Frankensteina.

V etudě nahrazuje touhu rodičů po dítěti jen zmínka, že tchýně by chtěla... - takže není vůbec jasné, proč „rodiče“, kteří o jejím přání mluví s odmítavým odstupem, onen kolébkový pařez přinesou a krmí. Závěrečný přechod na divadlo na divadle - v němž se ukáže, že nejde o příběh sám, ale o to, že a jak ho chlapec s dívkou hrají, je nepřipravený a během etudy, žel, netematizovaný. Škoda: mohl by vysvětlit i poněkud deklamativní herectví jinak - opakují - zdařilé anekdotky. (LR)

RÁMUS Pizeň: V prdeli (autor Zdena Vašíčková, režie Z. Vašíčková a soubor)

Otec (zřejmě samoživitel) s dcerkou je tam, kde naznačuje titul, ale než by šel na pracák, rozhodne se dojít štěstí pomocí džina z láhve (v tomto případě urny se strýčkovým popelem), připraveného splnit svému pánu každé přání. Jenže takto získané štěstí se zvrtné v pravý opak - a to u každého, kdo se urny postupně zmocní. Bude přecijen lepší vrátit se na zem - třeba na ten pracák.

Loutek v pravém smyslu - objektů, jednajících jako živé subjekty, postavy - tu mnoho není. Zato umění vyjadřovat se výtvarným znakem bohatě. Co v této modelové hře na téma splněných přání zaujme především, je vyrovnaný kvalitní stylizovaný herecký výkon všech, včetně dětské herečky i její o nemnoho starší kolegyně. A jako vždy u Rámusa aktuální, živé a souborem žité téma: člověk by neměl sahat po tom, co mu nenáleží, měl by řešit své problémy svými vlastními silami a dát si pozor na to, kde může jinak se svými dobrými úmysly skončit. Téma cenné přesto, že místy vyznívá lehce tézovitě či plakátovitě. (LR)

VOZICHET Jablonec: Robinson (autor a režie Rudolf Hancvencel)

Divadlo jednoho herce, jeho dvou maňásků a několika kulis. Po úvodní písni, představující Robinsona a jeho věrného černého sluhu Čtvrťka, oba balí (za stálého Yes, Sir), odjíždějí na cesty, samozřejmě ztroskotají, Robinson konstatuje, že po Pondělkovi, Úterkovi a Středovi přišel i o Čtvrťka; po čtrnácti (jen řečených) letech omylem zachrání Pátka, po dalších čtrnácti letech si spolu postaví vor, doplují do Londýna, kde se na ně vrhnou novináři, a tak po čtrnácti dnech znovu balí kufry (Yes, Sir) a v láhvi zvané Black and White prchají na pustý ostrov, kde, až oba umřou, nebude je mít kdo pohřbit. Čimž inscenace po půl hodině překvapivě skončí. S nasazením, vtipem a nápaditostí odehnaná anekdotka, jež v hospůdce pobaví, ale víc od ní čekat nesmíme. (LR)

MIDIRECENZE

JakKdo, ZUŠ Jaroměř: Musí to být? (autor a režie Jaroslava Holasová a soubor dle A. a V. Mrštíků)

Maryša je považována za naše snad nejklašičtější tragické drama, v němž je vyvážen a přesně zasazen každý motiv, každá postava, každá motivace, každá situace. V loutkovém divadle se odevždy vrací snaha dokázat si, že je schopno vyrovnat se tomu pravému, velkému, hereckému divadlu i na jeho vlastním dvorečku a zahrát i tu nejklašičtější klasiku jeho dramatiky. Vždy znovu při tom naráží na fakt, že loutka velké plochy textu a strukturované psychologičnosti neunese.

Mladý jaroměřský soubor to tuší, a proto redukuje hru do třiceti minut a buduje svou inscenaci jen z útržků textu, jež pro znalého evokují základní dějová fakta hry. Doplnuje je občasnými příjezdy a odjezdy loutek - replik víceméně statických hlineckých dřevěných lidových hraček (hospodyně tlukoucí máslo, žena kolébající nemluvně, kominík či koník) - na dně dětské postýlky. Tím zplošťuje viditelné jednání na minimum jakéhosi mechanického betlému, známého ze staropražských Jeslí, kde spodové figurky jezdí v několika drážkách podlahy. Tato minimalistická mizanscéna umožňuje při absenci gestických možností loutek-hraček jen velmi primitivní, ilustrativní vyjádření vztahů a elementární náznaky situací.

Dětská postýlka svými mřížemi evokuje klec vnuceného manželství či vězení z něj vzešlé - ale především zůstává dětskou postýlkou a vzbuzuje tak společně s dřevěnými hračkami otázku, co je v Maryše tak dětského.

Děni je prolínáno patetizujícími megafonovými hláškami z probíhajícího soudního procesu s Maryšou, kladoucími hrdince i okolí otázky a vyzývajícími k zamyšlení nad tím, kdo je viníkem tragédie - otázky i závěry, které by si na základě děje měli formulovat sami diváci, působí polopaticky a zbytečně.

Jediný, kdo vnáší do hry emotivní významy je herečka v dlouhé bílé říze, posedávající či postávající vedle, před či za postýlkou a reflektující „děni“ pouze svým trpitelským postojem a mimickým výrazem.

Je to pozoruhodný konceptuální konstrukt, postrádající emotivní dopad, na němž je nejcennější přesvědčení a z něj plynoucí nasazení a kázeň pěti mladých děvčat. Ale otázka po aktuálnosti tragédie, plynoucí z vynuceného sňatku, otázka zvláště klíčová u mladého souboru, zůstává nezodpovězena. Jako experiment je to zajímavé. K tomu, aby vzniklo plnohodnotné divadlo však chybí celistvé, emotivně působivé sdělení. Lidský cit se v schématické agitce kamsi vytratil. (LR)

NAOPAK, DŠ Svitavy: Všichni jsme si... (autor a režie Jana Mandlová a soubor)

Orwellova Farma zvířat je dokonalou vizí vzniku a fungování totalitní společnosti demagogie, lži a překrucování: ve jménu nezpochybnitelného ideálu rovnosti svrhne tyrana, ale když se vůdci provraždí k moci, musí být lépe živeni, aby udrželi opatě, někdo musí táhnout, všichni poslouchat, a ti, kdo místo toho trvají na ideálech a poukazují na jejich porušování, přijdou na jatka. Všichni jsme si rovni, ale někteří jsou si rovnější. Je to vize dokonalá - snad až příliš přímočará, plakátovitě schématická, vše až agitkově dořikávající. Jedinou její metaforou je vlastně převedení lidské společenské situace do obrazu světa zvířat.

Tato přímočarost vyhovuje souboru mladých středoškoláků, pro něž nejde o pouhý obraz, nýbrž o materiál poznávání. A to Svitavští naplnili stoprocentně. Je to vidět na zaujetí, s nímž hrají. To zaujetí je tak velké, že ho místy cítím až jako tlak. Hrají tak vehementně expresivně, až zapomínají na hlavní jevištní prostředek, který si zvolili: polštářovité loutkomasky zvířat prakticky nehrají, a kdyby je v tu ránu odložili, vlastně by se nic nestalo. Snad s výjimkou psů, koně a slepic není také jasné, proč byla jako metafora zvolena třeba prasata, krávy (jsou-li to krávy) či osel. Práce s židlemi, jež fungují jako zemědělské nástroje, ohrada, pomník či větrný mlýn, je nápaditá a pestrá; ale proč právě židle jsou ústřední a jedinou rekvizitou i jevištním objektem na farmě zvířat, v čem je jejich metaforický význam?

V každém případě jde však o chvályhodný angažovaný počín jak pedagogický, směřující dovnitř souboru, tak divadelní, pro mladé vrstevníky inscenátorů, k nimž inscenace míří. A stojí za zamyšlení, co je to ve vzduchu, že během jediného roku vznikly přinejmenším tři inscenace této předlohy (Praha, Svitavy, Bechyně) v mládežnických souborech. (LR)

MIKRLÉ Jaroměr: Šlěpěj (autor Karel Čapek, úprava a režie Matěj Kubina, Jaroslava Holasová)

Dva muži se setkají nad záhadnou šlěpějí - jedinou v čerstvém sněhu kam oko dohlédne. Kde se tu vzala? Co znamená? Dva lidé stojí nad záhadou v touze najít vysvětlení, zařadit nepochopitelný jev do logiky přirozených příčin a zákonitostí, pochopit a vysvětlit cosi, co se jim vzpírá, nechceme-li přijmout alibistický fakt zázraku bez důvodu a vyššího smyslu; raději bychom ho vytěsnili, než bychom přijali, že existuje něco, co nelze pochopit.

Čapková filosofická povídka - dialog dvou mužů nad neřešitelnou záhadou - se v inscenaci proměňuje v dialog dvou inscenátorů: jeden uvažuje krom dialogu písní,

druhý pomocí tří meotarů, jimiž vytváří obrazy otiskovaných stop přešlapujících nožiček, rozplývavých náznaků horkovzdušného balónu, ptáka, sypké bílé hmoty či vlnění vody.

Tak, jako povídka je i inscenace náročná a křehká; vyžaduje své podmínky. Poprvé jsem ji viděl v poněkud úděsných podmínkách v stísněné, akusticky nevyhovující místnůstce během maratonu divadelní přehlídky, kdy jsme unavení co hodinu polykali jedno představení a s ještě nestráveným běželi na druhé, a kdy interpreti nasáklí nervností okamžiku jakoby přednášeli velké filosofické úvahy a pravdy. Naštěstí jsem ji viděl i v přiměřenějších podmínkách - a byl to podstatně jiný zážitek. Meditativní púlhodinka, kdy nás nikdo nepoučoval, ani neilustroval to, co Čapek už vepsal do slov. Byli jsme pozváni k otvírání otázek, nejistot a myšlení, jemuž náhle velmi sloužil i bizarní prostředek použitých meotarů - byli jsme přizváni k tvorbě, jež jediná může zdůvodnit, proč se máme dívat na poněkud archaické monstrózní přístroje, neboť už nejde o to, co „vyrobí“ a co by de facto mohlo být natočeno předem jako film, nybrž o proces přemýšlení a tvorby, v němž jsou vytvářené obrazy dílčími argumenty.

Jediné, o čem mám pochyby, je vývoj té vrstvy obrazů, jež nejsou představami možných řešení, ale jen ilustrují situaci dvou nad problémem přešlapujících mužů - i ony mají svůj význam a vyústění v tom, jak vše jen zatemňují vlastními šlépějemi, nikoli však postupně rozvíjený vývoj. (LR)

AUTOŘI PŘÍSPĚVKŮ

- MA - Mirka ADAMCOVÁ, učitelka ZŠ a MŠ Heřmánek Praha
- GBe - Gabriela BERANOVÁ, programová pracovnice, Chrudimská beseda
- VB - Veronika BOUŠKOVÁ, maminka a učitelka ZŠ Praha
- JD - Jarmila DOLEŽALOVÁ, lektorka dramatické výchovy, Brno
- JF - Jitka FOJTÍKOVÁ, babička a emeritní učitelka, Humpolec
- JH - Jana HORÁKOVÁ, knihovnice, Knihovna města Plzně
- LHR - Lída HRONOVÁ, knihovnice, Městská knihovna Jihlava
- ACh - Agáta CHARVÁTOVÁ, programová pracovnice, KC Zahrada Praha
- JKV - Jitka KVASNIČKOVÁ, učitelka ZUŠ Frýdlant nad Ostravicí
- VM - Václava MAKOVCOVÁ, učitelka ZŠ, Třebotov
- PN - Pavel NĚMEČEK, ředitel a lektor Sdružení D, Olomouc
- JNy - Jana NYKLOVÁ, programová pracovnice, Městské divadlo a kino Ostrov s.r.o., Havlíčkův Brod
- BP - Bohumila PLESNÍKOVÁ, učitelka LDO ZUŠ, Valašské Meziříčí
- LR - Luděk RICHTER, absolvent FF UK a DAMU Praha, režisér, divadelní teoretik
- ASc - Andrea SCHINKOVÁ, programová pracovnice, Divadlo Dobeška Praha
- MS - Miroslav SLAVÍK, absolvent KVD DAMU Praha, scénárista, režisér, Zlív
- KŠ - Karel ŠEFRNA, loutkář, Svitavy
- BŠ - Blanka ŠEFRNOVÁ, učitelka hudby ZUŠ, loutkářka, Svitavy
- SŠ - Soňa ŠROTOVÁ, ředitelka MŠ Juárezova, Praha
- SVe - Stanislava VESELKOVÁ, farářka Obce křesťanů
- JVo - Jana VONDÁLOVÁ, programová pracovnice, Loutkové divadlo Opava
- FZ - František ZBORNÍK, divadelník Česká Lípa